

Regeringskansliet
Kulturdepartementet

Vår referens/dnr:
SN Dnr 55/2016

103 33 Stockholm

Er referens/dnr:
Ku2016/00181/D

2016-06-17

Remissvar

EU på hemmaplan

– Betänkande av utredningen om delaktighet i EU (SOU 2016:10)

Svenskt Näringsliv delar utredarens uppfattning om att vi har en rad utmaningar, men också möjligheter, att stärka arbetet med insyn, delaktighet och inflytande för aktörer i Sverige när det gäller frågor som beslutas inom EU. Vi vill särskilt betona tre saker som vi menar måste till för att få en verklig delaktighet i EU: s beslutsprocesser:

1. Svenskt Näringsliv stödjer förslaget med inrättandet av särskilda EU-beredningsgrupper och menar att denna samordning ska ske mellan förhandlingsfasen och genomförandefasen.
2. Svenskt Näringsliv saknar en skrivning om vikten av att konsekvensanalyser görs av lagförslag samt utvärderingar av införda lagförslag.
3. Den "politiska tystnad" som beskrivs i utredningen innebär att en felaktig bild förmedlas över hur beslutsprocesserna går till och vilket ansvar vår svenska regering faktiskt har för att driva frågor på EU-nivå. Detta leder till frustration som i sin tur riskerar att öka de mer protektionistiska krafterna i vårt land. Politiker och beslutsfattare måste tydligare beskriva vilken politik de driver i Bryssel.

Inledning

Sverige har i skrivande stund varit medlemmar i EU i 21 år. Trots det så har vårt svenska klassiska utredningsväsende inte anpassats till de lagstiftningsförslag som kommer från Bryssel. Vårt utredningsväsende med SOU, remissrunda, proposition (lagrådsremiss), utskottsbetänkande och beslut passar inte in i den struktur som EU: s beslutsprocesser har.

Möjligheter till samråd sker idag ofta först vid remissförfarandet och i utredningsväsendet. Detta då beslut om ny EU-lagstiftning har fattats och det är för sent att verkligen påverka. Detta är anmärkningsvärt då större delen av vår svenska lagstiftning kan härledas till beslut från EU.

Det finns exempel på länder som i samband med förhandlingarna på EU-nivå har samråd med olika intressenter. Det danska systemet gör det möjligt att i ett tidigt skede få en bild över konsekvenserna av de lagförslag som presenterats. Detta vore önskvärt att få även i Sverige.

Att man inte ser Sverige som en del av EU blir tydligt när man talar om "EU-frågor". För oss finns det oftast inte specifika EU-frågor utan är man intresserad av frågor som rör exempelvis offentlig upphandling, standardisering, miljöfrågor osv. så hanteras de både nationellt eller på EU-nivå. Det hänger samman. Att detta inte lyfts fram i den politiska debatten eller media blir problematiskt. Att man, som det står i utredningen, beskriver det som att Sverige och EU inte är överens ger en helt felaktig bild över hur beslutsprocesserna går till och vilket ansvar den svenska regeringen faktiskt har att driva frågor. En sådan förvirring ökar risken för stor frustration och att man friskriver sig från det ansvar vi faktiskt har i Sverige till, enligt många, felaktiga beslut. De protektionistiska krafterna som stärkts runt om i Europa riskerar därmed även att få ökad kraft här hemma.

Vi kommer inte vidare kommentera förslagen om kunskapsspridning om EU: s beslutsprocesser, men vill understryka vikten av att mer görs på detta område.

Politisk tystnad

Vi håller med om att det ofta råder vad som i utredningen betecknas som "politisk tystnad" i EU-frågor. Att mindre än 1 procent av alla uttalanden som görs av politiker i media handlar om Europasamarbetet är förvånande efter mer än två decenniers medlemskap i EU.

Den politiska tystnaden blev särskilt tydligt vid vårt senaste riksdagsval 2014. EU-politiken nämndes då mycket sällan i valrörelsen, trots att den som sitter på regeringsmakten också står för Sveriges röst i EU: s ministerråd. Beslut i Bryssel som leder till gällande lagstiftning i Sverige blir därmed inte demokratiskt förankrade genom debatt och granskning inför valet.

I partiernas valmanifest vid förra riksdagsvalet togs EU-politiken ofta upp som ett separat område, ihopkopplat med utrikespolitiken. Det verkar som om man glömt bort att väsentliga delar av andra politikområden faktiskt beslutas i Bryssel, inte i Sveriges riksdag. Att villkoren för näringslivet i Sverige, liksom för samhället i stort, till stor del regleras av EU-beslut. Det gäller så vitt skilda områden som transporter, livsmedelssäkerhet, handel, jord- och skogsbruk, energi, miljö eller reglering av delar av arbetsmarknaden. Effekterna av EU-besluten varierar mellan våra olika branscher, men det finns knappast någon som inte berörs alls av de regler som beslutas inom EU. För Sveriges företagare och deras medarbetare är det därför av största vikt vilken politik regeringen driver i Bryssel och det är därför önskvärt att detta belyses i den politiska debatten.

EU-beredningsgrupper

Förslag: Regeringskansliet ska inrätta särskilda EU-beredningsgrupper med berörda aktörer för alla viktigare sakfrågor som väntas leda till ny EU-lagstiftning. Dessa beredningsgrupper ska, parallellt med kommissionens förberedande arbete och förhandlingsarbete på EU-nivå, bistå departementen med synpunkter på kommissionens utkast och förslag i respektive fråga.

Precis som nämns i utredningen så har det till följd av EU-medlemskapet skett maktförskjutningar. Regeringen har, på Riksdagens bekostnad, fått allt större lagstiftande makt i de frågor som beslutas på EU-nivå. Då allt fler beslut tas redan i första läsnings genom s.k. trialoger så har dessutom transparensen minskat.

Regeringen ska, i och med denna maktförskjutning, löpande informera om utvecklingen och säkerställa förankring av politiken inför och under lagstiftningsarbetet som sker på EU-nivå. Detta sker inte på ett systematiskt eller transparent sätt idag och Svenskt Näringsliv stödjer därför utredarens förslag med att inrätta särskilda EU-beredningsgrupper för att samråda med berörda intressenter.

Det är vidare viktigt att samordningen sker i ett skede då både politiker och intressenter här i Sverige har nytta av det och möjlighet att påverka. Vi föreslår därför att samordningen sker mellan förhandlingsfasen och genomförandefasen, dvs. efter att Kommissionen antagit förslaget. En sådan samordning skulle inte bara ge ett bättre förhandlingsunderlag i Bryssel för de svenska politikerna utan också stärka oss då vi har möjlighet att vara mer konsekventa, både över tid och geografi (i Sverige och Bryssel) genom hela beslutsprocessen.

Det förslag som presenteras i utredningen med EU-beredningsgrupper innebär inte bara möjligheter att komma in i rätt skede utan också att spårbarheten ökar om vad som sagts, vilket ger en betydligt mer transparent beslutsprocess.

I förslaget står det dock att dessa beredningsgrupper ska ske vid viktigare sakfrågor. Detta bör definieras närmare. När anses det inte vara viktiga sakfrågor och vem beslutar vad som är viktigt och inte. En fråga som inte först verkar viktig för en bred grupp kan ha förödande effekter för en specifik bransch.

Det är viktigt att beredningsgrupperna inte blir tungrodda för Regeringskansliet. Då finns det risk för att de inte blir av, vilket vore olyckligt. De ska snarare ske på ett sätt som underlättar för regeringen vid förhandlingar i Bryssel genom att de har kunskap om den svenska ståndpunkten. Detta gör det möjligt att vara konsekventa genom hela beslutsprocessen.

Inom ramen för beredningsgruppen kan man samtidigt passa på att börja ta fram de nödvändiga bakgrundstexterna för implementeringen, vilket ger en avsevärt bättre startsträcka för beredning av kommande lagstiftning. Detta skulle bidra till att minska risken med försent införda direktiv. Något som visat sig få stora konsekvenser för företag vars verksamhet påverkas direkt av direktivet.

E-samråd

Det är i utredningen otydligt hur EU-beredningsgruppernas arbete konkret ska gå till samt hur de så kallade e-samråden ska upprättas och när. Är e-samråden en ersättning för beredningsgrupperna eller sker de parallellt alternativt i ett tidigare skede?

Vår erfarenhet av kommissionens e-samråd är att de ofta är mycket krångliga och att frågorna i många fall är ledande. Om så blir fallet med de föreslagna e-samråden här i Sverige, så försvinner syftet med dem. Det är viktigt att de inte är för långa eller komplicerade, att det finns tillräckligt med svarstid samt att de inte ersätter fysiska möten där

resonemang kan utvecklas på ett betydligt bättre sätt.

Vi skulle också vilja ett förtydligande om er hur kopplingen till kommissionens öppna samråd kommer se ut.

Myndigheternas roll

Då myndigheter i många fall sitter med i olika informella nätverk och expertgrupper som bistår kommissionen vid framtagande av ny lagstiftning är det positivt att även deras roll tas upp i utredningen. Som det ser ut idag inhämtar de flesta myndigheterna, med vissa undantag som exempelvis Kommerskollegium, inte synpunkter och förslag från andra intressenter utan arbetar ofta utifrån sin egen expertis. Det finns då risk för att bilden över nya lagförslag blir ensidig och att delar av förslagen inte ses utifrån företagens perspektiv. Myndigheternas arbete i samband med lagförslag från kommissionen sker därmed ofta i skymundan. Detta är problematiskt av flera skäl, inte minst ur demokratisynpunkt.

Svenskt Näringsliv håller med utredaren om att relationen mellan regeringen och myndigheterna är oklara och att myndigheternas EU-arbete måste ses över. Vi saknar dock ett tydligt förslag över hur svenska intressen tas tillvara.

Konsekvensanalyser och utvärdering

Att använda sig av EU-beredningsgrupper kan ge en första inblick i hur konsekvenserna av olika lagförslag kan se ut. Vi saknar dock en skrivning om att konsekvensanalyser av förslag från Kommissionen bör göras oftare än idag. Konsekvensanalyser görs visserligen allt oftare på EU-nivå, men det är viktigt att få en bild över hur förslagen påverkar den svenska verkligheten.

Utvärderingar av införda lagförslag bör också göras oftare.

Jonas Berggren
Chef, Internationella sekretariatet

Sara Lowemark
Ansvarig EU-samordning
Internationella sekretariatet